

FACTORI CRIMINOGENICI CARE INFLUENȚEAZĂ COMPORTAMENTUL MINORILOR ȘI TINERILOR AFLAȚI ÎN AREST PREVENTIV LA CENTRUL DE DETENȚIE TICHILEȘTI, IMPLICAȚI ÎN EVENIMENTE NEGATIVE

(CRIMINOGENIC FACTORS THAT INFLUENCE THE BEHAVIOR OF MINORS AND YOUNG PEOPLE IN PRE-TRIAL DETENTION AT THE TICHILEȘTI DETENTION CENTER INVOLVED IN NEGATIVE EVENTS)

Simona Cireșica OPRÎȘAN*

Abstract

Dinamica fenomenului infracțional, noile forme de criminalitate, fenomenul migrației, scăderea nivelului de trai și așa mai departe sunt tot atâtea cauze care au condus la creșterea fenomenului delincvenței juvenile; tinerii aflați în situații de risc (copii separați de părinți, copii și tineri care prezintă comportamente deviante, copii și tineri delincvenți), comit infracțiuni extrem de grave, fiind apoi instituționalizați în centrul de detenție ca deținuți preventiv sau pentru executarea măsurii educative privative de libertate. Instituționalizarea în centru, reducerea libertății de mișcare, izolarea de familii, lipsa maturității intelectuale, lipsa educației, prezența unor modele comportamentale, determină ca unii minori și tineri aflați în arest preventiv să fie implicați în evenimente negative grave, precum hărțuirea și distrugerea de bunuri.

Motivațiile pentru astfel de comportamente sunt variate, dar depinde de fiecare minor sau tânăr să vadă nevoia de schimbare și să fie pregătit pentru aceasta.

Cuvinte cheie: *delincvență juvenilă, factori criminogeni, motivații, modele comportamentale, factori de protecție*

Abstract

The dynamics of the criminal phenomenon, new forms of criminality, the migration phenomenon, decline in living standards, and so on, there are as many causes that have led to the increase in the phenomenon of juvenile delinquency; young people at risk (children separated from parents, children and young people who exhibit deviant behavior, delinquent children and young people), committing extremely serious crimes, being then institutionalized in the detention center as pre-trial detainees or for the execution of the educational measure involving deprivation of liberty. Institutionalization at the center, reduction of freedom of movement, isolation from families, lack of intellectual maturity, lack of education, the presence of behavioral patterns, causes some minors and young people in pre-trial detention to become involved in serious negative events as bullying and destruction of property.

The motivation for such behavior are various but it is up to each minor or young person to see the need for change and be prepared for it.

* PhD., Delegated clerk at Brăila Prison, Tichilești Detention Center for juvenile and Brăila Detention and Pre-trial Arrest Center.

Keywords: juvenile delinquency, criminogenic factors, motivations, behavioral patterns, protective factors.

Delincvența juvenilă

Delincvența juvenilă¹ este componentă a criminalității, o parte a acesteia cu identitate proprie, conferită de categoria de indivizi la care se referă. Această identitate proprie este reflectată și de caracterul sinuos al acestui fenomen, care nu se suprapune pe evoluția, pe creșterile și descreșterile înregistrate de fenomenul infracțional în general. Acest aspect este reliefat și de faptul că, în rândul minorilor, criminalitatea are multe cauze diferite de cele ale criminalității adulților.

Delincvența juvenilă este un fenomen de devianță, manifestat prin incapacitatea unor minori și tineri de a se adapta la normele de conduită din societate, incapacitate cauzată de factori de ordin bio-psiho-social.

Deși² nu atinge nivelul și formele grave ale acestui fenomen în țările capitaliste avansate delincvența juvenilă se manifestă și în țara noastră, constituind un motiv de îngrijorare pentru întreaga noastră societate. În țara noastră, există unii tineri și minori care participă destul de activ la săvârșirea unor fapte penale. Ei participă și săvârșesc îndeosebi infracțiunea de furt și cele de vagabondaj și cerșetorie. Într-un număr destul de mare de cazuri, violuri, vătămări corporale, iar într-un număr mic, săvârșesc infracțiuni de lovituri cauzatoare de moarte, omor și tentativă de omor.

Analizând acest fenomen, pe genuri de infracțiuni s-au desprins următoarele:

Cauze generale:

- modificările esențiale intervenite în viața economică, socială, culturală, administrativă și juridică și dificultățile de adaptare a unor persoane la acestea.

- structurile și mecanismele controlului social, specifice statului de drept care nu sunt în totalitate constituite și nu funcționează la parametrii dorțiți.

- influențele externe prin activitatea infracțională desfășurată în România de cetățenii străini.

- menținerea, păstrarea anumitor structuri cu disfuncționalitate în educația cetățenilor.

- situația venitului național și a celui individual.

- efectele produse de criza economică cu urmări nefaste asupra vieții materiale și spirituale a cetățenilor;

- apariția pe piață a unor produse, bunuri și obiecte de valoare și tentația unor persoane de a intra în posesia lor;

- consumul de către unii minori de substanțe halucinogene și alcool pentru creșterea unei stări euforice;

¹ G.V. Bonea, *Devianța, Viziuni contemporane*, Editura SIGMA, București, 2015, p.28.

² A se vedea <https://www.criminalistic.ro/delincventa-juvenila-cauze-si-conditii-favorizante/>

- apariția și creșterea numărului locurilor unde sunt amplasate jocuri distractive și de noroc.

Cauze specifice

- creșterea după 1989, a situațiilor de abandon școlar a unor elevi cunoscuți cu comportament deviant sau preocupări antisociale, lipsa unor activități utile;
- lipsa de supraveghere permanentă de către părinți, supraveghetori, tutori și în special a celor „problemă”;
- familiile dezorganizate din rândul cărora provin unii minori infractori ai căror părinți sunt cunoscuți cu antecedente penale ;
- discontinuitatea în educație a minorilor de către școală, unități de ocrotire (case de copii, școli de reeducare, școli speciale) alte instituții cu atribuții în acest sens ;
- necunoașterea din timp a anturajului, a locurilor și mediilor frecventate de minori ;
- lipsa unei legături permanente între familie și școală;
- influența unor infractori majori aflați în anturajul minorilor prin determinarea acestora de a comite fapte antisociale.

Relația dintre socializarea primară și delincvența juvenilă

Comportamentele³ umane, în general, în încercarea de a le înțelege, sunt explicate de o motivație, de o serie de nevoi cărora le răspund. Mai mulți psihologi au încercat să sistematizeze aceste nevoi (Karen Horney, Abraham Maslow), raportându-le la etapele de dezvoltare prin care trece o persoană. Aceste nevoi, denumite *nevoi general umane*, care ghidează comportamentul nostru, se manifestă în cadrul relațiilor interpersonale, matricea de raportare la aceste nevoi, fiind relația primară mamă-copil. Aceste nevoi sunt:

- *siguranță fizică și emoțională* (răspunsul la nevoi de bază, protecție, predictibilitate);
- *atenție, căldură, afecțiune* (de a fi remarcat, de a fi angajat de părinte în interacțiunea cu el, de a fi înconjurați de dragoste);
- *validare, aprobare, acceptare* (avem nevoie să știm de la cei din jurul nostru, de la persoanele importante din viața noastră că suntem buni, apreciați, valoroși);
- *stimularea adecvată* (este importantă interacțiunea cu persoana de îngrijire, stimularea tactilă, vizuală, auditivă, kinestezică-mișcare);
- *autonomie și control* (pe măsură ce crește copilul are nevoie să fie antrenat de persoana de îngrijire și susținut să exploreze activ mediul, să cunoască și să experimenteze, în procesul de învățare, ceea ce duce la creșterea progresivă a nivelului de încredere în sine, competență și control).
- *existența unor modele*, adică accesul la alte resurse comportamentale, decât cele cunoscute din mediul familial, ceea ce explică nevoia de interacțiune cu grupul de egali.

³ A se vedea *Manualul pentru reducerea comportamentelor infracționale ale adolescenților aflați la risc*, disponibil on line pe <https://tdh-moldova.org/ro/manualul-de-interventie-pentru-reducerea-comportamentelor-infracționale-ale-adolescentilor-aflati>, p.13.

La rândul lor, copii așteaptă de la adulți/ părinți, persoane de îngrijire să dezvolte și să mențină o relație sigură, realizată prin oferirea unui suport (sprijin); prin atitudine de acceptare; prin oferirea de căldură, afecțiune și încurajări; adaptarea și aprecierea nivelului crescut de maturitate de care dau dovadă.

Factorii de natură a influența negativ conduita subiectului (*nevoile criminogene*) sunt acele caracteristici, stări sau probleme ale subiectului care sunt în mod direct corelați cu posibilitatea acestuia de a comite o altă infracțiune.

Acești factori negativi se împart în două categorii:

- factori statici;
- factori dinamici.

Ceea ce e caracteristic pentru **factorii statici** este faptul că, aceștia nu mai pot fi schimbați în cadrul unei intervenții specializate în vederea reabilitării. De exemplu: vârsta la momentul primului conflict cu legea penală, istoricul infracțional (condamnări anterioare) etc.

Referitor la **factorii dinamici**, aceștia pot fi modificați în cadrul unor intervenții specializate. De exemplu: abandonul școlar, un sistem de valori/atitudini antisociale, problemele cu drogurile, valorile promovate în cadrul cercului de prieteni, lipsa unei preocupări substanțiale din partea familiei cu privire la creșterea, educarea sau supravegherea subiectului ori existența unor modele de comportament negative în mediul familial de proveniență etc.

Studiile⁴ și cercetările internaționale efectuate de-a lungul timpului pe eșantioane de persoane cu comportamente infracționale au încercat să răspundă întrebării de ce anumite persoane se implică în comportamente dăunătoare? Cei doi cercetători (psihologi) canadieni, James Bonta și Donald Arthur Andrews, au concluzionat că denumirea generală de „comportament criminal” cuprinde o mare varietate de acte infracționale, identificând patru definiții ale acestui comportament:

1. *Legală*- comportamentul infracțional se referă la acțiuni care sunt interzise de stat și pedepsite de lege;
2. *Morală*- comportamentul infracțional se referă la acțiuni care încalcă normele religiei și ale moralei, fiind pedepsiți de ființele spirituale supreme (pedeapsa divină);
3. *Socială*- comportamentul infracțional se referă la acțiuni care încalcă obiceiurile și tradiția, fiind pedepsit de comunitate;
4. *Psihologică*- se referă la o acțiune care poate aduce satisfacții autorilor, dar care provoacă durere sau pierdere celorlalți. În acest sens, comportamentul criminal este un comportament antisocial.

Din punct de vedere al personalității generale⁵ și al perspectivei de învățare socială cognitivă, au fost identificați 8 factori centrali de risc și nevoi criminogene:

⁴ J.Bonta, D.A.Andrews, *The Psychology of ciminal conduct*, Seventh edition, Editura Routlege, New York, 2024, p.2. (https://books.google.ro/books?id=qkHUEAAAQBAJ&pg=PT21&hl=ro&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false)

⁵ J.Bonta, D.A.Andrews, *The Psychology of ciminal conduct...*, Tabelul 3.1.

1. *Istoricul infracțional*- include implicarea timpurie într-un număr și o serie de activități infracționale, arestări la o vârstă fragedă, un număr mare de infracțiuni anterioare și încălcări ale regulilor în timp ce persoana este în perioada de liberare condiționată;

2. *Atitudini procriminale*- acest set de variabile include atitudini, valori, credințe, raționalizări și gânduri care sunt favorabile crimei, atitudini negative față de lege și sistemul de justiție, credința că infracțiunea a fost justificată (de exemplu, victima a meritat-o, victima este lipsită de valoare);

3. *Anturajul*- acest factor include atât asocierea cu alte persoane cu atitudini procriminale, cât și izolarea relativă de persoane prosociale;

4. *Tipar de personalitate antisocială*- impulsiv, căutând plăceri aventuroase, probleme generalizate (mai multe victime, mai multe infracțiuni), neliniștit agresiv, insensibil, nesocotirea nevoilor celorlalți.

5. *Familie/căsătorie*- calitatea relațiilor interpersonale din cadrul familiei (părinte-copil sau partener), așteptările și regulile comportamentale în ceea ce privește infracțiunile, comportamentul în cadrul familiei, inclusiv monitorizarea, abordarea disciplinară.

6. *Activitatea școlară/Munca*- accentul se pune pe calitatea relațiilor interpersonale din cadrul

școlii și/sau locului de muncă. În general, factorii de risc sunt din această perspectivă nivelurile scăzute de performanță și lipsa satisfacției muncii (slaba remunerație, lipsa unor recompense);

7. *Problemele cu drogurile sau alcoolul*- probleme curente cu drogurile și/sau alcoolul, ori probleme în trecut cu astfel de adicții;

8. *Petrecerea timpului liber, recreerea*- niveluri scăzute de implicare și lipsa de satisfacții în activități prosociale de petrecere a timpului liber.

Nevoi noncriminogene⁶:

- Stima de sine;
- Suferința personală;
- Boli mintale majore;
- Sănătatea fizică;
- Atașamentul;
- Suferințe și pierderi (rude, prieteni, apropiați, bunuri importante etc.);
- Traume.

Situația premisă

Informările transmise Biroului judecătorului de supraveghere de către Centrul de Detenție Tichilești privind evenimentele negative în care au fost implicate persoanele internate (arestate preventiv și/sau cele aflate în executarea măsurilor privative de libertate) au relevat o creștere anuală a evenimentelor în care au fost implicate persoanele arestate preventiv (minore în majoritatea cazurilor). Astfel, în anul 2023 au fost implicate 45 de persoane arestate preventiv în

⁶ *Understanding Offenders, Criminogenic Theories*, <https://forensicrofundamentals.com.au/articles/criminogenic-theories/>.

astfel de evenimente, în anul 2024 au fost 100 de persoane, iar până la 31 octombrie 2025, 92 de minori și tineri au fost implicați în evenimente negative. De precizat este faptul că unele persoanele arestate preventiv au fost implicate în multiple evenimente negative (exercitare de acte de violență asupra altor persoane internate, distrugeri de bunuri, acte de nesupunere, etc.), în timp ce altele au fost implicate într-unul singur sau într-un număr redus de incidente. Față de toate aceste persoane s-a luat de către Centrul de Detenție măsura sancționării disciplinare, însă nu toate hotărârile comisiei de disciplină au fost contestate la judecătorul de supraveghere, unele persoanele arestate preventiv însușindu-și-le. Însă, chiar și în aceste condiții, s-a constatat o creștere a numărului de sancțiuni disciplinare.

Față de numărul în creștere de evenimente negative în care au fost implicate persoanele arestate preventiv, se ridică întrebarea: ce le determină pe aceste persoane să se implice în astfel de incidente, ce factori biologici, personali, interpersonali, situaționali, sociali, etc., anteriori arestării sau pe parcursul internării pot fi asociați comportamentelor negative?

Din datele rezultate ca urmare a evaluărilor inițiale și pe parcurs efectuate în ceea ce le privește pe aceste persoane se desprind anumite tipare comportamentale dezadaptative care indică factori de risc, precum și nevoi criminogene:

1. *Istoricul infracțional*- conduită predelinvențială, absenteism, vagabondaj, lipsa disciplinii, a supravegherii din partea mediului de suport, credințe iraționale că mediul de proveniență i-a îndemnat să adopte conduite infracționale, săvârșirea faptelor împreună cu frații mai mari⁴⁴ sau alte rude care, la rândul lor sunt arestate în țară și în străinătate, capacitate scăzută de asumare a faptelor, de acceptare a urmărilor faptelor și conștientizarea efectelor negative ce decurg din faptele săvârșite, tendința de externalizare a propriilor acțiuni (provocarea), deplasează responsabilitatea către consumul de droguri, liberarea din centru urmată de rearestare la scurt timp. Unele persoane manifestă disponibilitate pentru schimbare, altele doar simulează dorința de schimbare, acceptând formal autoritatea în scopul disimulării conduitei agresive.

2. *În plan psihologic*- la momentul evaluărilor, unii minori prezentau dispoziție tristă, fiind identificate elemente ce evidențiau neliniște specifică încarcerării, slaba gestionare a elementelor ce privesc mediul restrictiv. Altele abordau o mină relaxată, dar nu pentru că așa se simțeau, ci pentru a masca furia împotriva părinților care i-au abandonat, considerându-i vinovați pentru ceea ce li s-a întâmplat.

În ceea ce-i privește pe minorii în cauză, s-au identificat riscuri din sfera consumului de droguri și alcool, unii minori arătând că, la un moment dat, pentru o perioadă scurtă, au urmat tratament psihotrop din cauza insomniilor, fiind chiar internate în secții de psihiatrie pentru tratament de specialitate. Alți minori și tineri evaluați au afirmat consum de alcool/droguri (etnobotanice, cannabis, „cristal”, etc.) de la vârste foarte mici (10 ani), că au aderat la grupuri infracționale de aceeași vârstă, prezentau personalități imature (vârste mici), cu traume afectiv-emoționale (abandon matern, patern sau ambele, minorii fiind lăsați în grija rudelor- bunici, mătuși, față de care au dezvoltat atașament).

Raportat la comportamentul infracțional, unii își asumă vinovăția, alții doar recunosc formal faptele, însă nu manifestă regrete, deși infracțiunile pentru care au fost arestați preventiv sunt foarte grave (omor calificat).

O altă trăsătură comună identificată în situația acestor minori arestați preventiv este aceea a **lipsei calității relațiilor interpersonale din cadrul familiei**. Astfel, minorii provin din familii destructurate prin divorțul părinților sau prin decesul unuia dintre părinți, identificându-se un control parental slab, minorii aflați în grija unuia dintre părinți nu mențin legătura cu celălalt părinte deoarece nu manifestă sentimente față de acesta, unii minori locuiau alternativ la cei doi părinți, astfel că niciunul dintre părinți nu se implica în educarea lor deoarece copiii se aflau în grija lor pentru scurt timp, relații intrafamiliale conflictuale, medii familiale marcate de violență domestică și abuz de alcool, lipsa de cultură, preocuparea medie din partea a mamelor pentru educarea minorilor pe care îi aveau în grijă, parenting inconsecvent sau foarte permisiv. Alți minori chiar au fost instituționalizați în rețeaua Direcției Generale de Asistență Socială și de Protecție a Copilului din cauza faptului că părinții plecau frecvent în străinătate, minorii fiind preocupați de vagabondaj, părăsind domiciliul și consumând substanțe psihoactive.

S-a mai constatat din evaluări că minorii prezentau toleranță pentru manifestări în afara legii, rezistență scăzută la frustrare, unul dintre acești minori (crescut de bunica sa) amenințând că se va autorăni pentru a simți durerea pe care a simțit-o bunica sa atunci când a fost operată pe inimă, că atunci când este nervos distruge lucruri, de aceea a și fost sancționat disciplinar de multe ori, fără a fi recompensat vreodată, alți minori prezintă atașament față de figura maternă cu care are o relație armonioasă, însă de multe ori nu-i recunosc autoritatea, mama manifestând un control parental scăzut. Unii minori au arătat că obișnuiau să consume alcool aproape zilnic, împreună cu tații și/sau frații, iar mediul în care trăiau era unul infractogen, atât tații, cât și frații fiind de multe ori încarcerați, iar suportul mamei lipsea, abuzul din partea taților fiind deseori invocat de minorii arestați preventiv.

Unii minori sesizau lipsa actelor de identitate, ei fiind născuți în străinătate, posedând doar un certificat constatator al nașterii, iar părinții, din cauza numărului mare de copii din familie, al lipsei de resurse financiare, a neregularităților din propriile documente sau cele privind șederea pe teritoriul țărilor respective, nu au manifestat preocupare pentru obținerea certificatului de naștere.

3. *În plan educațional*- nivel de instruire școlară scăzut (de la analfabeți la maxim 9 clase), deprinderi minime de scris- citit, vocabular sumar, slabă capacitate de concentrare, nivel intelectual scăzut, unii minori au renunțat la școală pentru a lucra ca zilieri în construcții, deși nu aveau nicio meserie. Unii minori au fost sancționați de școala la care învățau pentru că au agresat alți elevi. Minorii au preferat abandonul școlar, petrecându-și „timpul liber” împreună cu alți minori cu aceleași conduite delincvente, anturaj cu potențial infracțional, consumând alcool și substanțe psihoactive, iar alții nu au fost niciodată înscriși la școală.

4. *Lipsa condițiilor de locuit și a resurselor materiale*- un alt tipar este acela al lipsei condițiilor de locuit și a lipsei resurselor materiale sau resursele materiale limitate, părinți care lucrau sporadic, dar nu pentru a asigura traiul zilnic, ci pentru consumul de alcool. Alți minori au afirmat că depindeau de banii pe care îi trimiteau/îi aduceau frații (surorile) mai mari. Unii minori

locuiau cu părinții în casele bunicilor, a unchilor, a altor rude, locuințe improprii în ceea ce privește spațiul de locuit, locuințe în care dacă lipseau utilitățile sau accesul la acestea era limitat (lipsa apei curente). Lipsa educației în ceea ce privește igiena personală a fost relevată în evaluările efectuate, unii minori arestați preventiv având atât vestimentația neîngrijită, cât și igiena personală neefectuată.

Motivații pentru comportamentul la locul de deținere

Factori de natură a accentua apariția comportamentelor dezaptative

Deși toți minorii arestați preventiv sunt supuși aceluiași rigori ale programului zilnic conform Regulamentului de Ordine Interioară, fiind incluși ca urmare a nevoilor identificate în diverse activități și programe pentru continuarea studiilor, de școlarizare (cei analfabeți), de dezvoltarea abilităților de gestionare a propriilor acțiuni, de evitarea situațiilor cu risc infracțional și rezolvare a problemelor, precum și de asumare de responsabilități, activități pentru formarea unor competențe profesionale, pentru formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, de valorizare corespunzătoare a resurselor personale, de însușire a normelor de conviețuire socială și de dezvoltare a comportamentelor civice bazate pe respect, drepturi și responsabilități, de reducere a comportamentelor agresive, etc., unii au manifestat în continuare conduite dezaptative, fiind dispuși să încalce disciplina și regulile ca urmare a existenței unui cumul de factori individuali (interiori) și situaționali (exteriori) care le creează iluzia controlului în perceperea și asumarea riscurilor, chiar a negării acestora prin încrederea excesivă în propriile abilități, conjunctură care le permite să perceapă riscul ca pe oportunitatea de a face ceva interzis deoarece probabilitatea de a fi afectați de un eveniment negativ li se pare a fi mai mică decât în realitate.

Factori individuali (interiori)- nivel scăzut de autocontrol, dorința de a avea o anumită imagine în cadrul grupului, nepăsare în raport cu consecințele, fiind identificate riscuri în gestionarea impulsurilor hetero și autoagresiv, precum și pe domeniul consumului de substanțe psihoactive. Sentimentul de abandon prezent în cazul multor dintre minori, din cauza lipsei vizitelor din partea părinților sau rudelor care i-au crescut sau prin vizitele rare din partea acestora din cauza distanței față de domiciliu, din cauza lipsurilor financiare sau a stării de sănătate. Deși minorii țin legătura telefonic sau prin comunicări on line cu aparținătorii care îi și sprijină financiar, pentru unii dintre ei nu este suficient ca să se elibereze de sentimentul de abandon, simplul anunț că, din diverse motive, rudele nu vor veni la următoarea vizită sau că acasă există situații de boală, îi destabilizează emoțional, îi face să genereze gânduri iraționale în raport cu aceste evenimente, recurgând la heteroagresivitate, autoagresiune și confabulație cu scopul de a atrage atenția, fie ea și negativă, ca mecanism de apărare de tip justificativ [*Bad/Slick* (rău/șmecher)- comportamentul manipulativ, de simulare, de atragere a atenției într-un mod „dramatic” asupra unor nemulțumiri de natură impersonală (cum ar fi probleme de natură juridică, existența unor probleme familiale asupra cărora nu poate avea control- decesul rudelor, iminența unui divorț, etc.)].

Factori individuali (exteriori)- rezistența scăzută la presiunea grupului, tendința de externalizare a vinei, invocând provocarea și nevinovăția, precum și minimalizarea consecințelor

faptei, managementul defectuos al timpului liber, lipsa unei ocupații permanente, caracterul ușor influențabil, imaturitate specifică adolescenței, antecedentele infracționale, tolerarea comportamentelor dezaptative, conflicte încă din libertate cu alți minori.

O altă situație recent apărută este aceea a transferului la Centrul de Detenție Tichilești a persoanelor internate de la Centrul de Detenție Craiova, cu consecința dublării numărului de persoane internate. Odată cu transferul lor s-a constatat o creștere a evenimentelor negative în care au fost implicate persoanele internate arestate preventiv transferate de la Craiova, acestea fiind sancționate disciplinar pentru abateri cu violență (exercitarea de acte de violență asupra altor persoane internate, distrugeri de bunuri). Ca și cauză a acestor manifestări violente s-a identificat, în principal, aceea a situației familiale, a distanței de familie, rudele nemaiputându-i vizita atât de des ca până la transfer din cauza cheltuielilor generate de transportul pe distanțele mari. Persoanele internate arestate preventiv mențin legătura cu familia prin apeluri telefonice sau prin comunicările on- line, însă deteriorarea relațiilor de familie („s-a măritat concubina și i-a luat copilul” sau că mama refuză să-l mai viziteze) au condus la manifestări heteroagresive și/sau autoagresive, identificându-se riscuri pe domeniul gestionării agresivității, heteroagresivității și risc de suicid din cauza afecțiunilor psihice. Remarcăm aici situația unor minori de altă etnie (arestați preventiv pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat) care prezintă deficiențe severe cognitive și de vorbire, în sensul că nu înțeleg și nu se pot exprima în limba română, fiind necesară prezența unei alte persoane internate de aceeași etnie care să faciliteze comunicarea, sunt dezorientați în timp și spațiu, nu au urmat cursuri de școlarizare deoarece au fost obligați de familie să practice cerșetoria în Franța, iar unii dintre minori au tratament psihiatric încă de la vârsta de 10- 12 ani.

Factori de protecție care pot inhiba comportamentul dezaptativ

Mulți dintre minorii arestați preventiv s-au adaptat vieții instituționalizate din Centru, depunând eforturi în vederea menținerii unui comportament în acord cu normele și regulile instituționale. Supuși unui program zilnic conform Regulamentului de Ordine Interioară, pentru acești minori disciplina era cea care le-a lipsit pentru a avea un comportament în acord cu normele de conviețuire. Faptul că desfășoară activități cu specialiști psihologi și asistenți sociali în cadrul cărora își pot exprima nemulțumirile legate de copilăria grea pe care au traversat-o (lipsuri materiale financiare, abuzuri părintești, absența părinților, consum de substanțe psihoactive, etc.), vârsta tânără pe care o au (15- 17 ani), că beneficiază de asistență medicală și de condiții bune în Centru, că sunt incluși și în diverse activități sportive, educaționale, că au reluat legătura cu familia, că muncesc în diferite puncte de lucru din cadrul Centrului, etc., și nu în ultimul rând experiența carcerală (punerea în balanță a avantajelor și a dezavantajelor comportamentului dezaptativ), îi fac pe acești minori să se simtă utili și să prezente motivație pentru schimbare autentică, unii dintre minori apreciind ca salvatoare arestarea deoarece acest lucru a însemnat renunțarea la droguri și/sau alcool.

Concluzii

Dacă la început minorii arestați preventiv urăsc zidurile centrului și vedem asta prin săvârșirea de abateri disciplinare, pe parcurs minorii se obișnuiesc cu rigorile regulamentului, ajungând în final să depindă de locul de deținere, să se identifice, practic, cu acesta, iar sub influența psihologului, asistentului social, a educatorului, minorii dovedesc în timp disponibilitatea de urma o anumită strategie de modificare a comportamentului, de reducerea consecințelor negative prin stabilirea unor obiective realiste, progresive, prin recunoașterea dificultăților și realizărilor, fiind nevoie de motivație intrinsecă pentru a vedea schimbarea ca fiind necesară, să fie pregătit pentru ea, să vadă discrepanța între starea în care se află lucrurile și cum ar trebuie ele să fie.

Referințe bibliografice:

- G.V. Bonea, *Devianța, Viziuni contemporane*, Editura SIGMA, București, 2015.
- Manualul pentru reducerea comportamentelor infracționale ale adolescenților aflați la risc.
- J.Bonta, D.A.Andrews, *The Psychology of criminal conduct*, Seventh edition, Editura Routledge, New York, 2024.